

TUBA MÁRTA

**MINYA KÁROLY: SZÍNHÁZ ÉS NYELV. 50 ÍRÁS A KORTÁRS MAGYAR DRÁMA
NYELVHASZNÁLATÁRÓL**

MNYKNT, Budapest. 2022. 164 lap (e-könyv változatban is)

Az 56. magyar nyelv hetére (2022. április) jelent meg Minya Károly válogatott elemzéseket tartalmazó kötete a Magyar Nyelv és Kultúra Nemzetközi Társasága „Nyelv és lélek” elnevezésű kiadványsorozatában. Minya Károly a szókincskutatás, a nyelvhasználati és helyesírási tanácsadás elismert és népszerű, ugyanakkor számomra rejtőzködő szakembere, ugyanis ebből a kötetből ismerhettem meg „szakmai szívserelmét”, a mai magyar dráma nyelvét. Az én mulasztásom, hogy eddig nem olvastam a Magyar Nyelvi Szolgáltató Iroda honlapján 2014-től a Színház és nyelv rovatban megjelenő írásait, így most összegyűjtve tanulmányozhattam az oda készült szemelvényeket.

Minya Károly a könyv előszavában indokolja, hogy az írások azért szerepelnek a megjelenés hét évének időrendjében, és nem tematikus elrendezésben, mert ilyen módon fokozottabban érvényesülhet a kortárs magyar dráma sokszínűsége. A kortárs színházi nyelv meghatározó stilisztikai jelenségeiből az egyéni, új szavak használatát, valamint a különböző stílusrétegek egybecsengését és disszonanciáját emeli ki. Megemlíti továbbá, hogy egyetemi oktatóként a magyar szakos hallgatóknak adott olykor-olykor színházi feladatot, és néhány elemzésében idézi is találó megállapításait az adott előadásban látott-hallott nyelvváltozatokról vagy szóalkotási módokról.

A szerző jórészt a nyíregyházi Móricz Zsigmond Színháznak és a Magyar Színházak Kisvárdai Fesztiváljának előadásait elemzi. Az 1988 óta megrendezett fesztivál a kortárs dráma ünnepe, számos újítás megvalósítására, értelmezésére, befogadására ad lehetőséget rendezőnek, színésznek, nézőnek egyaránt. Kissé zavarba ejtőek az új műfajok: van itt szlengdráma (Lackfi János: Hambipipőke), akciómusical (az Újvidéki Színház Fekete című előadása), mobilrevü színészekre és telefonokra (az egri Gárdonyi Géza Színház Csörgess meg! című előadása), abszurd agymenés, illetve posztmodern tűzijáték (Tasnádi István: Fél nap Ferdinánddal). Ha az olvasó kimondja a színpadi nyelvben megjelenő neologizmusokat, akkor – megízelve a szereplők beszédét – a maga számára megteremt a darab hangulatát: *Nyuszihuszár; köcsögínó, vívójogging* (Parti Nagy Lajos sajátirata Molière Úrhatnám polgár komédiájából); *impregnált harcsatincs, degazsírozom, kövirózsa és petepite* (Tasnádi: Fél nap Ferdinánddal); *üccsi, hambi, kisburi, meglepi, uncsi* (Lackfi: Hambipipőke); *kimaxol, fénydublőr, pederasztá hanggyász* (Závada Péter – Bíró Bence – Fehér Balázs Benő fordítása Feydeau A balek című komédiájából).

Minya Károly kifejti véleményét a színpadi nyelvben megjelenő trágárságról is, de én a szövegek háló-

zatos létmódjának erejére, valamint részben ennek is köszönhetően a színpadi szólamoknak egymást gazdagító erejére figyeltem föl leginkább. Az intertextualitás a kortárs műalkotások sajátja, hiszen létrehozásuk és befogadásuk is alapos felkészülést követel meg. A néző felkészülése az online jegyvásárlással kezdődik, amikor egy kattintásra van a színház honlapjától. Kínálkozik, hogy elolvassa a közzétett szereposztást, megnézze a videóelőzetest, rákattintson a kritikák linkjére, esetleg utánaolvasson az alkotónak a Wikipédián. Mire színházba megy, már többfajta szöveg- és stílustípust kapcsolt össze a tudatában, és ez a tevékenysége az előadás alatt is folytatódik. A mai drámaírók tobzódnak az eltérő regiszterű szólamok ellenpontozásában. A köznyelvvél szembeállítva egy előadáson, egy jeleneten, sőt egy fordulón belül hangzik el nyelvjárási beszéd (Pintér Béla: A 42. hét) vagy nyelvjárások fölötti stilizált tájnyelv (Székely Csaba: Bányavidék trilógia), szaknyelv, társadalmi rétegnyelv (Spiró György: Koccanás), korosztályi nyelv, illetve annak paródiája (Hujber Szabolcs: Most meglakol a halál) stb.

A kötetben bemutatott művek közül az Ibsen, a nép ellensége c. drámát nézném meg leginkább a Marosvásárhelyi Színház Tompa Miklós Társulatának előadásában. Szívesen átélném a színpadi játék közös fórummá alakulásának folyamatát: először támogató nyilatkozatot kellene aláírnom annak igazolására, hogy a kisváros fürdővíze szennyezett. Majd meg kellene vitatnom, hogy demokráciában élünk-e, vagy sem. Ezután szavaznom kellene, vajon Stockmann doktor – aki kimutatta a szennyeződést – a nép ellensége-e, végül saját szememmel láthatnám, ahogy meghamisítják a szavazás eredményét.

Minya Károly Színház és nyelv könyvéből betekintést kaphatunk a mai magyar színházkultúrába. A kötetet név- és címmutató egészíti ki, amely az előadásokra, a darabokra és a színészekre, színházi munkatársakra vonatkozik.

Tuba Márta

középiskolai tanár, PhD
Gárdonyi Géza Általános és
Középiskola, Érd

E-mail: dr.tuba.marta@gmail.com
<https://orcid.org/0000-0002-8264-2108>